

«... завдання виконано». Утворюється нова монополія

У попередньому номері журналу було надруковано інтерв'ю з президентом-головою Українського союзу пожежної та техногенної безпеки Борисом Платкевичем «Держава сказала монополію поламати, і завдання виконано», який висловив своє бачення дерегуляційної складової функціонування протипожежного ринку. Матеріал викликав жваву дискусію. Отож друкуємо погляд на процеси реформування у цій сфері начальника Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту генерал-майора служби цивільного захисту Віталія Кропивницького і секретаріату технічного комітету стандартизації ТК 25 «Пожежна безпека та протипожежна техніка».

Редакція запрошує висловитися з означених питань технічного регулювання й інших представників зацікавлених сторін

З політикою щодо потреби в дерегуляції з боку державних органів таких питань, як експертиза проектної документації, прийняття в експлуатацію об'єктів будівництва, в тому числі систем протипожежного захисту (далі - СПЗ), можна погодитися. Прийняття об'єкта будівництва в експлуатацію із залученням третьої сторони нормальна європейська практика.

Разом із цим, якщо наша держава вибрала шлях до європейської інтеграції, то досвід Європи слід максимально імплементувати в нашу нормативну базу та систему технічного регулювання, а не запозичувати тільки вигідні певним приватним структурам його елементи. Наприклад, у європейських країнах питання експертизи проектної документації, прийняття в експлуатацію об'єктів будівництва регулюють системою страхування. Саме страхові компанії виступають у ролі третьої сторони, і саме вони оцінюють якість виконаних робіт, у тому числі із забезпечення протипожежного захисту об'єкта шляхом регулювання вартості страхових полісів. В Україні система страхування не відповідає європейському аналогу. Це означає, що в разі настання страхового випадку відшкодовувати збитки може бути просто нікому. Особливо, якщо СПЗ перевірила на відповідність організація, яка не несе ні юридичних, ні фінансових зобов'язань за акт підтвердження відповідності. Якщо у європейських країнах у перевірці на відповідність СПЗ бере участь страхова компанія шляхом залучення відповідних експертів, якій у разі чого доведеться «платити за рахунками», то в Україні на сьогодні запроваджуваний механізм не встановлює належних «гальм» для недбайливих «приймальників». Створення інспекційного органу в Україні фактично продовжує безвідповідальну систему приймання об'єктів у експлуатацію, дозволяє жити будь-яким приватним структурам,

а замовникам цих робіт - свято вірити в сумлінність абсолютно всіх компаній, які вирішили зайнятися прийманням систем протипожежного захисту в експлуатацію. Не слід забувати, що такі структури цим заробляють собі на «хліб», і питання про «надмірну суворість» або хоча б неупередженість «третьої сторони» навіть не розглядають.

Таким чином, ламаючи одну монополію, створюємо іншу - комерційну. Отож питання, якими держава займалася на безоплатній основі, наразі переходять у відання приватних структур, метою яких є матеріальне збагачення. При цьому втрачається роль держави як основного гаранта безпеки людини.

Тому поняття дерегуляції державного нагляду повинно мати певні межі, які на сьогодні надмірно «перевиконані». Ринок балансує три складові: держава, бізнес, громадські організації. Нахил терезів у будь-яку із сторін призводить до монополізації ринку, що нині й відбувається.

І все-таки будь-які зміни, зокрема, їхню ефективність, повинна оцінювати статистика. Згідно із даними, за період 2011-2014 років (від 2011 року набрав чинності Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності») на об'єктах, підконтрольних органам державного нагляду в сфері пожежної і техногенної безпеки, виникло 10799 пожеж, матеріальні втрати

становили понад 8 млрд грн. Слід зазначити, що за останні 10 років кількість пожеж на підконтрольних об'єктах поступово зменшувалася, але у 2014-му цей показник порівняно з 2013-м збільшився на 26,3%, збитки зросли вдвічі. Цьому сприяла низка чинників, у тому числі введення тимчасових обмежень щодо здійснення заходів державного нагляду. Результати досліджень пожеж свідчать про грубі порушення вимог державних будівельних норм, нормативно-правових актів та нормативних документів з питань пожежної безпеки як під час проектування, будівництва, приймання в експлуатацію, так і власне експлуатації об'єктів. І ця статистика не враховує пожежі на невідконтрольних об'єктах.

Таким чином, будь-які питання реформ у тому числі дерегуляції, мають ставити на перше місце безпеку людини. У зв'язку з цим виконання робіт протипожежного призначення (в тому числі монтаж систем пожежної сигналізації, пожежогасіння і т. ін.) без відповідного регулювання з боку державних органів є одностороннім. Особливо, якщо перевірку на відповідність СПЗ надалі виконуватимуть без участі страхових компаній. Такий підхід призведе до того, що потерпіла сторона в разі виникнення пожежі за добросовісного виконання всіх встановлених норм і правил не зможе скористатися законними механізмами компенсації своїх втрат.

Проблемні питання стандартизації у сфері пожежної безпеки

На сьогодні в Україні, згідно із європейським досвідом, технічні комітети створюють за принципом недопущення дублювання функцій. Для усунення дублювання робіт із стандартизації технічні комітети керуються положеннями кодексу усталеної практики – ДК 004:2008 Український класифікатор нормативних документів.

Відповідно до цього державного класифікатора, повноваженнями зазначених технічних комітетів є також виконання робіт із стандартизації в сфері цивільного захисту та протипожежного захисту будівель. У державі із зазначених питань функціонують такі технічні комітети, як ТК 25 «Пожежна безпека та протипожежна техніка», ТК 40 «Страховий фонд документації», у складі якого є ПК 1 «Цивільний захист», а також ТК 315 «Системи техногенної і пожежної безпеки будівель споруд», який повинен діяти в сфері техногенної безпеки.

ТК 25 виконує фактично всі функції профільних європейських комітетів. При цьому до роботи ТК 25 залучають різні науково-технічні організації, що займаються питаннями пожежної безпеки. Фактична робота ТК 315 дублює функції відповідних підкомітетів ТК 25 в частині автоматичних систем пожежогасіння та автоматичної пожежної сигналізації. Така ситуація унеможливує досягнення єдиного тлумачення технічних документів. Приклад тому – нещодавно розроблений тим же ТК 315 проект стандарту з питань проектування, монтажу та технічного

обслуговування «систем пожежогасіння з мікрокапсульованою газовою вогнегасною речовиною». Насправді ці «системи» становлять собою лише фрагменти полімера, пори якого заповнені газовою вогнегасною речовиною, що не мають нічого спільного з системами пожежогасіння в класичному розумінні цього слова. На гучнішу назву, ніж «пристрій» або «виріб» з прикметником «вогнегасна», ці «системи», на наше глибоке переконання, претендувати не можуть.

Усі спроби фахівців ТК 25, компетентність яких підтверджена відповідною науковою кваліфікацією, переконати розробників у принциповій неправильності прийнятого підходу марні.

Питання, чи вважатиме регулятор можливим ігнорувати негативні відгуки профільного технічного комітету і прийняти розроблений стандарт (принаймні в нинішньому вигляді), залишається відкритим. А воно насправді нетривіальне: згадка про подібні «системи» є в ДБН В.2.5-56. Гірше того, в п. 1.16 розділу IV «Правил пожежної безпеки в Україні» казна-звідки з'явилася вимога про оснащення такими «автономними системами пожежогасіння» електричних щитів і групових електрощитів, чого немає ніде в світі.

Таким чином, існування двох технічних комітетів, що дублюють свої сфери стандартизації, призводить до розбіжностей у єдиному формуванні технічних вимог. Без вирішення цього питання стандартизація в сфері пожежної безпеки зайде в глухий кут. Виходом із зазначеної ситуації є чітке розмежування сфер діяльності технічних комітетів, зокрема виконання ТК 315 робіт лише в сфері техногенної безпеки.

Секретаріат технічного комітету стандартизації України ТК 25 «Пожежна безпека та протипожежна техніка»

Тенденції ліцензування: крок уперед чи крок назад?

Даний матеріал надруковано в якості дискусійного, отож редакція запрошує усі зацікавлені сторони висловити свою думку з приводу порушених питань.

– Борисе Станіславовичу, питання стандартизації з кожним роком, а нині навіть місяцем стають все актуальніші для подальшого розвитку протипожежного ринку в Україні. Що демонструє в цьому напрямку Старий Світ? Які очікування у системі стандартизації?

– У системі стандартизації в Європі все чітко розкладено по полицях, тобто за кожним напрямком діє окремий технічний комітет (ТК). Наприклад, існує ТК 72 із сигналізації, ТК 191 із пожежогасіння... Тобто комітети працюють чітко за тематикою. І, що важливо, всі ТК функціонують не при державних структурах, як у нас. Винятком є хіба що ті, які готують проекти документів державного рівня. А стосовно ринкових пріоритетів ТК працюють у форматі фахових утворень або об'єднань підприємств. І ринок вирішує, який стандарт і в якому викладі потрібен. Відповідно фінансує й розробку. Якщо взяти систему ISO, там також ТК працюють у виробничих об'єднаннях, великих організаціях, оскільки не мають статусу юридичної одиниці. У нас же компоненти протипожежного напрямку сконцентровано в ТК-25, що функціонує при державній установі – Українському науково-дослідному інституті цивільного захисту. Чи готуватиме він проекти стандартів безплатно? Ні. І це загальнодержавна проблема різних галузей України. Оскільки раніше все було державним, то під ту систему підлаштовували й ТК. Виділено з бюджету кошти – вони готують стандарти. Не виділено – хай ждуть свого часу. І тоді або

фахівці зазначають, що застаріла вітчизняна нормативно-правова база в сфері пожежної та техногенної безпеки з численними протиріччями – це поле для творчої діяльності багатьох перевіряльників. Тому розробники проектів документів вдаються до досвіду нормативних тлумачень європейських країн, зокрема Польщі, Німеччини. У №12 журналу про ситуацію на ринку надання послуг та виготовлення продукції протипожежного призначення у її нормотворчому векторі функціонування розповів голова-президент Українського союзу пожежної та техногенної безпеки Борис Платкевич. У такому ж дискусійному порядку продовжуємо розмову про стандартизацію та ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

переходять з року в рік, або приймають їх за методом перекладу обкладинки. І це ми нині спостерігаємо. Я спілкувався з колегами-іноземцями, зокрема, з дипломованим експертом державного управління з технічного нагляду Республіки Польщі Анджеєм Козаком. Він зазначив, що прийняття стандартів обкладинковим методом нічого хорошего не принесе. У Польщі свого часу саме через це було втрачено частину виробництва.

– **І де ж тут наше «вікно в Європу»?**

– У січні 2015 року почав діяти Закон України «Про стандартизацію», відповідно до вимог якого створено національний орган зі стандартизації, який представлятиме нашу державу у відповідному європейському комітеті. Також засновано керівну раду національного органу зі стандартизації. Отож, згідно з буквою закону, протягом 2016 року на загальнодержавному рівні проаналізують діяльність ТК у всіх сферах і галузях. Комітети, які не працюють, буде ліквідовано. Дублювання функцій усунуть за методом розподілу завдань.

– **Побуває думка, буцімто, якщо бізнесові об'єднання розроблятимуть проекти стандартів, то вони не уник-**

нуть спокуси підлаштовувати їх під себе, під власні комерційні інтереси. Чи не так?

– Зовсім ні! Усю вироблювану продукцію слід стандартизувати, і для цього треба вписатися в технічні регламенти за системою технічного регулювання. Тобто, якщо з'явилося щось нове, то відразу йдеться про відповідний стандарт. І не важливо, хто готує цей документ, – державна структура чи ринкове об'єднання. У Старому Світі державний контроль за процедурою влаштовано так, що всі розроблені стандарти проходять процес затвердження у європейському комітеті зі стандартизації. Іншого шляху немає. І коли документ не відповідає вимогам, його не приймуть. У нас же цю процедуру здійснюватиме Національний орган стандартизації.

– **А тепер повернімося до теми оцінки відповідності, закладеної EN-54, яку представляє третя сторона. Вона проводить «ревізію» об'єкта, але в разі, скажімо, пожежі, не відповідає за заподіяну шкоду. А чому третьою стороною не може виступати та ж таки страхова компанія? Якою у цьому розумінні є європейська практика? І що у цій площині роблять в Україні?**

— Ця тема мені близька. І Союз у цьому напрямку зробив багато. Навіть було створено робочу групу, підписано договори з Лігою страхових організацій, Українською федерацією ubezpieczenia. Саме ці структури об'єднують страховий ринок, і вони мають брати активну участь у цій роботі, внівши відповідні зміни до Закону України «Про страхування». І тоді страховий ринок почне функціонувати як третя сторона.

Якщо ми візьмемо стандарт, скажімо, EN-54 частину 14 «Схвалення третьою стороною», то побачимо орган, який має повноваження проводити оцінку відповідності, і страхові організації. Тобто в оцінці відповідності як третя сторона може брати участь не одна структура, а кілька. Третя сторона як інспекційний орган не бере участі в прийманні систем у експлуатування. Її може запросити той же замовник провести на добровільних засадах інспектування відповідності змонтованих систем протипожежного захисту, перевірити працездатність і надати висновки. Інспектуючий орган страхує свої ризики через страхові компанії. Страхова компанія, якщо бере участь у якості третьої сторони, то ризикує своїми коштами. У нас знову кажуть про приватні структури, які виступають в якості третьої сторони і про монополізацію ринку цими структурами. Чи може бути монополізація при добровільних функціях? Це аж ніяк не кореспондується із ситуацією, оскільки навіть Державна архітектурна будівельна інспекція не є уже монополістом, її функції на місцевому рівні можуть виконувати відповідні комісії. Я розумію, це перехідний період — від одних структур щось відходить, до інших додається, щось підлягає роздержавленню. Комуś це не подобається. Але треба розглядати проблему комплексно і рухатися в потрібному напрямку. Те, що ринок міг зробити, він зробив. Далі — справа за страховою складовою, давайте спільно розвивати її. Хіба ринок протипожежних послуг заперечує те, щоб страхові компанії виступали в якості третьої сторони? Нонсенс. Свого часу, навіть було створено робочу групу із представників Союзу, страхових компаній та Державного департаменту пожежної безпеки. Але очікуваного результату не досягнули. Потім була ще одна ініціатива від Мінекономіки: створили робочу групу, в тому числі й з представників Держпожбезпеки, яка працювала над питанням заміни ліцензування на страхування. Усе закін-

чилося нічим... Тобто в різний час були такі намагання. Але страхові компанії — окремий ринок. І, передусім, вони мають висловити бажання працювати у цьому сегменті. Це правильний підхід. Треба, щоб функціонували незалежний пожежний аудит і відповідне страхування.

— Перейдімо до ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення. На початку грудня ДСНС України подала з цього приводу на розгляд черговий проект Постанови Кабміну, в якому скорочено перелік послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню. Ваша думка з цього приводу?

— Питання на сьогодні дуже болюче як для контролюючих органів, так і для підприємців, які працюють у цьому сегменті. Для чого було запроваджено ліцензування? Для підвищення якості виконання робіт і послуг протипожежного призначення. Від того, як це господарство буде спроектовано, змонтовано, обслуговуватиметься, напряму залежать рівень безпеки людини, майна і захист екології. Ліцензування — своєрідний фільтр для компаній, які хочуть виконувати роботи та надавати послуги протипожежного призначення, щоб вони мали належну виробничу базу, фахівців, щоб захистити замовника від надання неякісних послуг. Ліцензування слід зберегти у повному обсязі. Інших правил гри, ніж ліцензійні умови, нині немає. І той факт, що у проекті постанови Кабінету міністрів, поданої ДСНС України, скорочено кількість видів робіт та послуг, які підлягають ліцензуванню, ринок не радує. З переліку випали проектування та монтаж систем протипожежного захисту. Якщо з проектуванням ще можна якось погодитися, то чому зникли монтажні роботи? Скажімо, у проведенні будівельних робіт і наданні послуг ліцензуванню підлягали тільки об'єкти 4- та 5-ї категорій (див. нашу довідку — В. Г.) У протипожежному напрямку — всі. А нині вимальовується інша картина. Ще можна було б погодитися, якби ліцензування монтажу систем протипожежного захисту залишилося на об'єктах 4- та 5-ї категорій, але його не передбачено навіть у цьому сегменті. До мене надходить багато тривожних звернень, відгуків, дзвінків від керівників підприємств із цього приводу. Якими ліцензійні умови вийдуть, побачимо і відповідно регулюватимемо.

НАША ДОВІДКА

(витяг із постанови Кабінету міністрів України від 27 квітня 2011 р. № 557)

Про затвердження Порядку віднесення об'єктів будівництва до IV і V категорій складності
(із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
N 778 (778-2015-п) від 02.09.2015)

5. До IV категорії складності відносяться об'єкти будівництва, які мають хоча б одну з таких ознак:

- 1) розраховані на постійне перебування більш як 300 осіб та (або) періодичне перебування більше 500 осіб;
- 2) становлять можливу небезпеку для більш як 10000 осіб, які перебувають поза об'єктом;
- 3) у разі аварії або неможливості (недоцільності) подальшої експлуатації:
  - можуть спричинити збитки в обсязі понад 15000 мінімальних розмірів заробітних плат;
  - можуть призвести до припинення функціонування об'єктів транспорту, зв'язку, енергетики та інженерних мереж регіонального рівня;
  - можуть призвести до втрати об'єктів культурної спадщини місцевого значення.

6. До V категорії складності відносяться об'єкти будівництва, які мають хоча б одну з таких ознак:

- 1) згідно із Законом України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (2245-14) є об'єктами підвищеної небезпеки;
- 2) розраховані на постійне перебування більш як 400 осіб та (або) періодичне перебування понад 1000 осіб;
- 3) становлять можливу небезпеку для більш як 50000 осіб, які перебувають поза об'єктом;
- 4) у разі аварії або неможливості (недоцільності) подальшої експлуатації:
  - можуть спричинити збитки в обсязі понад 150000 мінімальних розмірів заробітних плат;
  - можуть призвести до припинення функціонування об'єктів транспорту, зв'язку, енергетики та інженерних мереж загальнодержавного значення;
  - можуть призвести до втрати об'єктів культурної спадщини національного значення.

Тепер робитимемо розсилку по підприємствах і згідно із результатами проведення захід з обговорення цих питань, де й ухвалимо колективне рішення.

Сподіваюся, позитивного результату буде досягнуто, а проблеми розв'яжемо спільними зусиллями.

Володимир ГОРОДЕЦЬКИЙ
Фото Сергія РАЗБЕЙКОВА

Як реформується вітчизняна система технічного регулювання

Анатолій ПУШКАР,
голова асоціації
«Укрелектрокабель»:

Одна з важливих складових реалізації економічної частини Угоди про зону вільної торгівлі (що набуває чинності 1 січня 2016 року) – реформування вітчизняної системи технічного регулювання. Йдеться, зокрема, про дотримання положень розділу з додатком № 3 щодо ліквідації технічних бар'єрів у торгівлі. Чи готова ця сфера до викликів і яких саме, йшлося на науково-практичній конференції, організованій нещодавно Мінекономрозвитку, Національним агентством з акредитації, ГО «Рада технічних комітетів стандартизації України» і УкрНДІЦЗ.

Ще 2008 року Україна стала членом СОТ, підписавши відповідну міжнародну угоду, і зобов'язалася реформувати сферу стандартизації (розробити відповідні технічні регламенти і стандарти) й пов'язану з нею процедуру оцінки відповідності. Відтоді розпочалося формування законодавчої бази. Було ухвалено два закони – про стандартизацію й метрологію, а на початку січня минулого року – «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Останній документ закріпив остаточний перехід від застарілої системи обов'язкової сертифікації до європейської моделі добровільної оцінки за вимогами технічних регламентів. А також нормативне регулювання на основі ана-

лізів ризиків продукції щодо безпеки людей, майна і навколишнього середовища. Відтак розпочався другий етап – формування секторального законодавства.

– Наразі в Україні діє 47 технічних регламентів, – пояснив директор Департаменту технічного регулювання Мінекономрозвитку України Леонід Віткін. – З них 45 – європейські аналоги і 9 – максимально наближені до них. Плануємо прийняти нові версії ще трьох технічних регламентів, ідентичних з європейськими, ухвалити всі стандарти до них і належним чином підготувати належну інфраструктуру, зокрема оснастити випробувальні лабораторії. Наступний етап – укладання угоди з АК (про оцінку відповідності та прийнятність промислової

— Система технічного регулювання мусить «обертатися» довкола тих, хто заробляє державі кошти, тобто виробників. Щороку підприємства, які входять до нашої асоціації, експортують дедалі більше продукції за кордон. А на внутрішньому ринку через брак ринкового нагляду досі панує «сірий» сектор. Законослухняні виробники власним коштом розробляють стандарти, проходять процедури з оцінки відповідності, закуповують сучасне обладнання для своїх лабораторій, модернізують технологічні лінії, але їм важко конкурувати з дешевим і неякісним фальсифікатом. Свого часу ми допомогли Департаменту державного нагляду (контролю) у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту навести лад у цьому сегменті й ліквідувати більшість підприємств, що виробляли контрафактну продукцію. Однак після введення мораторію на перевірку цей процес загальмувався. Тому вимагаємо повернення незалежного ринкового нагляду, без якого, на нашу думку, не зможемо конкурувати як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

продукції). Для цього мусимо поінформувати Європейську комісію про стан готовності нашої системи технічного регулювання. Основне завдан-

ня – максимально виконати умови, прописані в угоді про асоціацію між Україною і ЄС в частині зняття технічних бар'єрів у торгівлі, й домогтися визнання нашої національної системи оцінки відповідності, сертифікацій та декларацій на тамтешніх ринках збуту.

Торік у серпні Кабмін затвердив Стратегію розвитку системи технічного регулювання до 2020 року. Документ, розроблений з допомогою зарубіжних партнерів (представників проекту надання технічної допомоги Україні), чітко за роками визначає пріоритетні завдання. Насамперед, це – заміна старих стандартів колишнього Союзу (ухвалених до 1992 року) на сучасні міжнародні і європейські, посилення інституційної спроможності українських органів у сфері стандартизації, метрології й оцінки відповідності у плані європейських вимог. Завершення роботи з формування на базі ДП «УкрНДНЦ» Національного органу зі стандартизації (НОС), що вже дістав від економічного відомства низку відповідних функцій. Прийняти належні стандарти, що є доказовою базою всіх технічних регламентів, котрі містяться в додатку №3 до угоди про асоціацію з ЄС. А також створити електронну базу нових стандартів для потреб виробників.

Ставлення вітчизняних бізнесменів до ситуації на ринку, що сформується після набуття чинності економічної частини угоди про ЗВТ, неоднозначне. Одні сприймають цей факт за манну небесну, розраховуючи на чималі зиски. Інші вважають це повною катастрофою, мовляв, в Україні остаточно запанує імпортна продукція, бо вітчизняна не витримуватиме конкуренції.

– Насправді попервах ніякого економічного дива не станеться, – переконаний експерт проекту ЄС Дмитро Луценко. – До появи перших результатів мине не один рік. Також не відбудеться якихось кардинальних і раптових змін у сфері технічного регулювання – продовжиться планомірна, рутинна робота. Технічні бар'єри залишатимуться до того моменту, коли Україна виконає увесь комплекс заходів, підпише угоду АК і почне її реалізовувати.

Усе залежатиме від того, наскільки ефективно працюватимуть як органи державної влади (що мусять приймати відповідні нормативно-правові акти), так і фахові структури, що забезпечують розвиток інфраструктури (наукові центри, органи з оцінки відповідності, лабораторії тощо). А також самі виробники. Тобто успіх у реформуванні цієї сфери залежить від спільних дій усіх зацікавлених сторін.

Основна мета такого реформування – забезпечити визнання вітчизняних органів з оцінки відповідності у ЄС, створити цілісну систему, що буде ідентичною до європейської. Як, до слова, це робили всі країни-члени ЄС. Головний інструмент для вирішення цих питань – угода АК, передбачена статтею 57 угоди про асоціацію. Укладають її у вигляді протоколу до конкретних видів продукції. Причому вона не потребує ратифікації у Верховній Раді України. З часом, залежно від прогресу в цій сфері, список може поповнюватися новими видами продукції, перелік яких міститься у додатку №3. Торгуватимуть цими товарами за європейськими вимогами. На жаль, з незрозумілих причин цей перелік не є вичерпним для деяких важливих товарів, що виробляють в Україні. Скажімо, сюди не потрапила хімічна і фармацевтична продукція. У Європі для їхнього визнання існує дещо інший механізм, що не передбачає процедуру з оцінки відповідності: після тривалих випробувань вони дістають «добро» на реалізацію від державних органів.

За словами експерта, угода АК визначає, що торгівля між Україною і ЄС здійснюється на тих самих умовах, що й між іншими членами європейської спільноти. Однак від підписання цього документа і до набуття ним чинності може минути не один рік. Тому в наших інтересах її якомога швидше укласти. Для цього треба всі технічні процедури зробити ідентичними з європейськими. Це стосується оцінки відповідності і безпечності продукції, формування органів, що займатимуться цією справою, відповідно до європейських вимог, точного перекладу текстів європейських стан-

Сергій КИЯНИЧЕНКО,

начальник Управління ринкового нагляду Державної інспекції України з питань захисту прав споживачів:

— У 2010-му ухвалено Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», який набув чинності 2011 року. А нормативно-правова база, що дала змогу почати реально працювати, з'явилася в липні 2012-го. За цей час ми провели понад 11 тисяч перевірок суб'єктів господарювання і характеристик продукції. Виявили низку порушень, пов'язаних із продажем небезпечної продукції, неналежним маркуванням, неправильним оформленням документів тощо. Частка такої продукції на нашому ринку становить приблизно 60-70 відсотків. За цей період ми напрацювали понад два десятки зауважень до нинішньої законодавчої бази, зокрема до законів про державний ринковий нагляд, загальні засади державного нагляду. Сьогодні суб'єкт господарювання може легко відмовити нашим фахівцям у перевірці і понести лише адміністративну відповідальність. А у постачальника, розповсюджувача продукції чи суб'єкта господарювання, що веде товарообіг за процедурою сповіщення, товару взагалі може не бути. Свого часу, коли Держспоживінспекція успадкувала частину функцій Держспоживстандарту (після його ліквідації), ми вигравали в судах понад 90 відсотків справ. Сьогодні стільки ж само програємо справи через конфліктність у законодавстві. Наразі наші повноваження дедалі звучуються, хоча власне сам орган контролю ще продовжує працювати. За цей час створено нову Державну службу з питань безпеки харчових продуктів. Нині триває дискусія, кому вона підпорядковуватиметься і які функції візьме на себе? Питання поступово переходить з суто технічної в політичну площину.

дартів тощо. Але треба мати на увазі: жодна країна, що має статус члена ЄС, не перекладала геть усі стандарти рідною мовою. Чимало з них ухвалювали методом підтвердження, тобто мовою оригіналу. Такий підхід запроваджено й в Україні, хоч це й створює деякі незручності для користувачів, зокрема представників малого і середнього бізнесу. Існує ймовірність того, що коли вони почнуть перекладати їх самотужки, тексти буде спотворено. Тож тут є над чим попрацювати відповідним структурам, аби збалансувати інтереси сторін.

Це один важливий момент: в Україні спостерігається дублювання регуляторних режимів на одну і ту саму продукцію. Наприклад, продукція машинобудування підпадає, щонайменше, під три з них (технічні регламенти, САНПІН, протипожежні норми). У Європі цього немає. Там діє принцип: якщо продукція відповідає якійсь директиві, жодна країна не може заборонити її появу на ринку. При цьому не потрібні інші додаткові вимоги. Деякі європейські директиви охоплюють надзвичайно широкий спектр товарів, бо у цивілізованому світі немає жодного органу з оцінки відповідності, здатного охопити всі їхні групи, скажімо, машинобудівної і фармацевтичної галузей. Експертизи підлягають окремі види товарів за конкретними процедурами оцінки відповідності. Таку схему, вважає фахівець, треба запроваджувати й на вітчизняних теренах.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, буде задіяно технічні регламенти стосовно безпеки (зокрема, пожежної) нехарчової продукції та її протипожежного захисту. Їх підтримуватимуть відповідні національні стандарти, гармонізовані з європейськими. Однак, тільки-но така схема запрацює, може виникнути неприпустима ситуація, коли виробники не зможуть випробовувати власну продукцію в Україні через брак сучасного обладнання в лабораторіях або неможливість калібрування нового. Тому держава повинна, передусім, звернути увагу на матеріально-технічну базу, зокрема тих лабораторій, що працюють у складі науково-дослідних установ. Адже саме при них створено технічні комітети зі стандартизації, що розробляють докумен-

Ігор ДМИТРЕНКО,

директор Державного науково-дослідного інституту «Укрдіцемент»:

— В Україні працюють 15 цементних заводів, що належать німцям, французам, росіянам і українцям. Гуртом вони можуть виробляти до 25 мільйонів тонн продукції на рік. Загальні обсяги становлять 9 мільйонів. Десять років тому вони об'єдналися в асоціацію «Укрцемент», згодом оголосили тендер на адаптацію 16 міжнародних стандартів, що потрібні галузі. Витратили приблизно 200 тисяч гривень. Нині 14 стандартів перебувають на затвердженні в Мінрегіонбуді. Сьогодні лише Івано-Франківський завод експортує продукцію за кордон: в Угорщину, Румунію й інші східноєвропейські країни. Для цього виробникам довелося сертифікувати чотири види цементу за 300 тисяч євро. На жаль, на внутрішньому ринку й досі панує фальсифікат. З 10 мішків цементу в двох – контрафактна продукція, яку реалізують під маркою 500, хоч насправді не тягне й на 130. Довкола всіх заводів облаштувалося приблизно 140 фірм, які виробляють фальсифікат з рентабельністю до 500 відсотків. Щойно зникнуть останні бар'єри на шляху до європейських ринків, ця продукція може там опинитися і повністю дискредитує нашу галузь.

ти підрегламентного характеру. Це дасть змогу апробувати їх безпосередньо на місцях.

— Наша лабораторія виконує широкий комплекс робіт: від аналізу кабельної продукції до натурного випробування фасадних систем, що за-

стосовують у будівництві, – наголосив заступник начальника УкрНДІЦЗ, керівник науково-дослідного центру «Пожежна безпека» Олександр Борис. – В арсеналі – понад 450 методів, 125 одиниць випробувального устаткування і 275 засобів вимірювальної техніки. Проте останнім часом зіштовхуємося з низкою проблем. Передусім, браком коштів для оновлення матеріально-технічної бази і метрологічного супроводження процедур. Скажімо, в нашому центрі лише 20 відсотків обладнання забезпечують випробування продукції, що підпадають під технічні регламенти ЄС. Така ситуація майже в усіх інших випробувальних лабораторіях. Наступна проблема – чималі витрати на послуги з акредитації та моніторингу, який проводить Національне агентство з акредитації України. Вартість таких робіт майже недосяжна для державних органів з оцінки відповідності, адже вони не є прибутковими. Кошти, що надходять від замовників, покривають лише витрати на закупівлю сировини, власне самі випробування і частково – на метрологічну підтримку устаткування. Без прибутку або державної підтримки виживати нам дуже складно. Хотілося б, аби Мінекономрозвитку переглянуло методику товарності робіт з моніторингу, який нині становить 870 гривень, та запровадити дещо меншу норму, як у країнах-членах ЄС.

Наступна проблема – не завжди чесна конкурентна боротьба комерційних лабораторій з державними. Перші, часто з рекламною метою, значно перебільшують свої можливості. Тож, на думку фахівців, НААУ мусить оприлюднити на сайті повну інформацію про такі структури з вичерпним переліком послуг, які вони можуть реально надавати. Тоді виробники зможуть вибирати найкомпетентніші з них. Деякі лабораторії, що проводять випробування, пов'язані зі шкідливими викидами в атмосферу, розташовані у населених пунктах або безпосередньо біля житлових будинків. Зазвичай такі роботи вони не узгоджують з екологічними службами. Однак під час їхньої акредитації цей фактор чомусь не беруть до уваги.

Володимир ГАЛЕГА
Фото Сергія РАЗБЕЙКОВА